

Dnevni časopis je pisal o jubilanu kot pobudniku za gospodarski razvoj Železnikov, kar je res njegova velika zasluga za vso Selško dolino: ni pa navedel njegove kulturne dejavnosti, ki je zelo pomembna, zlasti v povezanosti z gospodarstvom. Medtem ko so se vsi trije njegovi bratje izšolali, se je Niko na očetovo željo odločil, da ostane doma v obrti. Sicer se je tudi on izšolal na dveletnem strojno delovodskem oddelku tehnične srednje šole v Ljubljani in se sprva zaposlil kot risar v tovarni poljedelskih strojev v Mariboru, vendar ga je očetova bolezen priklicala domov in je prevzel očetovo delavnico in postal kovač. Samo

ročno delo ga ni zadovoljilo. Začel je delati v javnosti, pritegnilo ga je prosvetno delo. Pripovedoval mi je nekoč, kako sta nekega viharnega dne s pokojnim profesorjem Francem Koblarjem iz Ljubljane nesla izposojene kostume za večerno dramsko predstavo in sta morala iz Loke peš v Železnike, ker avtobus zaradi poplavljenih cest v Soteski ni vozil. Med vojno mu je bilo dodeljeno delo za propagando in kulturo v enotah Gorenjskega odreda, potem organiziranje šolstva, po osvoboditvi pa ugotavljanje okupatorjevih zločinov.

Že pred vojno je Niko sodeloval pri lesno produktivni zadrugi, po vojni pa ga je spoznanje, da bo življenje v dolini možno le z industrializacijo, postavilo na vidno mesto javnosti. V svoji delavnici je zbral več kovačev in je iz tega nastala zadruga NIKO. Spoznal je, da mora prodreti v svet. Udeležba na prvi povojni obrtni razstavi v Ljubljani leta 1949 ga je privedla do Borisa Kidriča, ki je tedaj skrbel za obnovo in razvoj jugoslovanskega gospodarstva in je podprl kovače v njihovih prizadevanjih za razvoj industrije. Maketa starega opuščenega plavža in razstavljeni predmeti starega železarstva so bili zamelek lokalne muzejske zbirke. Tedaj smo se začeli srečevati na razgovorih o muzejstvu in so Železnikarji ustanovili podružnico loškega Muzejskega društva. Prvi veliki korak k lokalnemu muzeju je bila lesno industrijska razstava, za katero se je podružnica, posebno Niko Žumer, močno zavzela. Živo se še spominjam slavnosti leta 1965, ko so ob starem plavžu prižgali oglarsko kopo, po prostorih Plavčeve hiše pa so bili razstavljeni zanimivi predmeti iz lesarstva. Za ohranitev edinstvenega plavža imata razen profesorja Franceta Steleta največ

zaslug Blaž Gortnar in Niko Žumer. Na povabilo Janeza Štera, takratnega direktorja Alpleša na Češnjici, smo se zbrali pri njem in se dogovorili o osnovanju muzeja v Železnikih in mu določili tri področja zbiranja in prikazovanja: železarsstvo, lesarstvo in čipkarstvo, ki so prava značilnost za kraj in za dolino. Pred tem je podružnico v glavnem zastopal sosed Plavčeve hiše Valentin Pintar, nato Blaž Gortnar. Kmalu pa je vodstvo podružnice prevzel Niko Žumer in se redno in aktivno udeleževal mesečnih sej Muzejskega društva v Škofji Loki. Preudarno in stvarno je poročal o delu podružnice, predlagal pretehtane ukrepe za izboljšave, dopolnila in novosti za zbirke. Kar je spoznal za koristno in je prevzel v izvršitev, je zanesljivo izpolnil, če le ni prišla kaka nepredvidena zapreka. Starejši odborniki društva se dobro spominjamo Nikovih nastopov vse do časa, ko je podružnica postala samostojno društvo. Z njegovo pomočjo je število članov društva in naročnikov Loških razgledov stalno raslo. Ko se je Niko zaradi zdravstvenih težav umaknil iz javnega življenja in prepustil društvo in muzej mlajšim, je še vsako nedeljo opravljal službo dežurnega vodnika po muzeju.

Ko je skupščina občine Škofja Loka januarja 1968 imenovala Odbor za proslavo tisočletnice Loke v letu 1973, je v odbor določila tudi Nika Žumra, da bi k pripravam bolj pritegnili tudi Selško dolino. Niko je poverjeno delo prevzel resno in odgovorno. Ker je za desetletnico podjetja NIKO s profesorjem Jožetom Dolencem zbral in izdal brošuro o Železnikih v preteklosti in o nastanku in razvoju podjetja, si je zamislil, da bi za loško tisočletnico izdali zgodovino Selške doline, in je za svojo zamisel pridobil najprej brata Lojzeta, diplomiranega in-

ženirja gozdarstva. Na seji v začetku leta 1970, ki jo je sklical v Ljubljani direktor Alpleša Janez Šter, so se povabljeni strokovnjaki dogovorili, naj knjigo o zgodovini doline založijo železnikarska industrijska podjetja sorazmerno s številom svojega delavstva kot reklamo zase in v pouk delavcem in njihovim družinam. Ker pa bi sestavljanje zgodovine vzelo preveč časa in ne bi bilo končano do tisočletnice, naj bo knjiga zbornik prispevkov z raznih področij, izda naj jo pa odbor Muzejskega društva v Železnikih. Določili so tudi tričlanski uredniški odbor, tj. Lojzeta in Nika Žumra in Franceta Planina, ki naj bo glavni urednik. Na sejah, ki smo jih sklicevali po potrebi, smo nato določali sodelavce in področja obdelave. Razgovori so potekali živahno, včasih prav burno. Veliko nalog je prevzel Niko in tudi sam je napisal tri prispevke: »Obrt in obrtna podjetja po prenehanju železarsstva«, »Elektrifikacija Selške doline« in »Trgovina«, skupaj s Petrom Polajnarjem pa je prispeval članek »Nastanek in razvoj kovinske industrije«, s Tonko Košmelj-Prezelj pa »Nastanek in razvoj ISKRE v Železnikih«. Tudi sodelavcev iz vrst domačinov je Niko pridobil največ. Brat Lojze je prispeval zelo tehtno študijo »Prispevek h gospodarski zgodovini doline«. Sodelovalo je 27 avtorjev in napisalo 27 člankov. Knjiga, za katero je prav Niko Žumer storil največ, je izšla v oktobru 1973 ob tisočletnici Loke, obsega 392 strani in je primerno ilustrirana.

Muzejsko društvo Škofja Loka s ponosom prikazuje pomembno delo svojega zvestega člana Nika Žumra za kulturo Železnikov in Selške doline in mu ob visokem jubileju želi še mnogo let v zdravju in sreči.

France Planina